

# Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/solidarnosc/80057,Narodziny-walbrzyskiej-Solidarnosci.html>



Zebrań Wyborcze NSZZ Solidarność Okręgu Wałbrzyskiego, 13-14 czerwca 1981 r. Fot. AIPN

ARTYKUŁ

## Narodziny wałbrzyskiej „Solidarności”

OKRES HISTORYCZNY

(1980-1990) Epoka Solidarności

Autor: AGNIESZKA KLARMAN 26.03.2021

Spojrzenie na „Solidarność” z perspektywy regionalnej wiele wnosi do poznania jej historii. Punkt widzenia „małej ojczyzny” pokazuje odrębność tego ruchu w małych ośrodkach, jednocześnie ilustrując pewien uniwersalizm jego rozwoju i genezy, postaw i zachowań ludzi, którzy go tworzyli.

Narodziny Związku to w Wałbrzychu, podobnie jak w całym kraju, efekt lipcowych i sierpniowych strajków. 28-30 lipca protest prowadzili pracownicy służby energomechanicznej Huty Szkła „Wałbrzych” – miał on charakter ekonomiczny i doprowadził do wynegocjowania podwyżki uposażeń. Natomiast główna fala protestów rozpoczęła się 27 sierpnia na popołudniowej zmianie w ówczesnej Kopalni Węgla Kamiennego „Thorez” w Wałbrzychu, na szybie „Chwalibóg”. Organizatorami strajku byli m.in. Kazimierz Żołnierek, Zdzisław Włodarczyk i Leszek Świder. Należy pokreślić, że była to pierwsza strajkująca kopalnia węgla kamiennego w kraju.

## **Eksplozja**

Rano 28 sierpnia do protestujących dołączają górnicy z szybu „Julia”, którym przewodzi Idzi Gagatek, cieszący się wśród górników wielkim posłuchem, uznawany za niekwestionowany autorytet moralny. Wkrótce do strajku przystępuje także KWK „Wałbrzych”, szyb „Chrobry” z Jerzym Szulcem na czele. W godzinach popołudniowych w Wałbrzychu nie pracuje już żaden zakład. Tego samego dnia na terenie kopalni „Thorez” zawiązuje się Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS), w którego skład wchodzi wszystkie delegacje zakładów już strajkujących, wybierając na przewodniczącego Jerzego Szulca z KWK „Wałbrzych”. Strajk toczył się pod hasłem; „Chcemy chleba i popieramy Gdańsk!”. Komitet Strajkowy wysunął 19 postulatów i poparł strajkujących na Wybrzeżu. MKS z miejsca nawiązuje współpracę z MKS we Wrocławiu oraz z MKS w Jastrzębiu Zdroju.

30 sierpnia na życzenie strajkujących górników została odprawiona przez duchowieństwo Wałbrzycha na terenie KWK „Thorez” Msza Święta – liturgię sprawowano pod drewnianym krzyżem postawionym specjalnie w tym celu przez górników. Poparcie dla strajków w Wałbrzychu płynie z różnych środowisk zawodowych:

sądownictwa (Ewa Makowska), nauczycieli (Janusz Mulawa), służby zdrowia (Maria Skowronek). 31 sierpnia Jan Sęk wyjeżdża jako delegat MKS Wałbrzych na spotkanie z Lechem Wałęsą do Stoczni Gdańskiej, nie wiedząc jeszcze, że gdy dotrze do Gdańska, strajk będzie już zakończony podpisaniem porozumienia.



**Strajk ostrzegawczy w zakładzie  
pracy w Wałbrzychu, 28 marca  
1981 r. Fot. AIPN**

## **MKZ**

Tymczasem MKS po otrzymaniu wieści z Wybrzeża kończy strajk i przenosi siedzibę do budynku NOT-u w Wałbrzychu. Zakończenie strajku jest bardzo burzliwe, górnicy nie chcą wracać do pracy. Po pierwsze, na miejscu trwają rozmowy ze stroną rządową, reprezentowaną przez wiceministra górnictwa Gerarda Krocza; po drugie, równolegle toczą się rozmowy z branżą górniczą na Górnym Śląsku. Mimo nerwowej atmosfery posiedzenie kończy się decyzją o rozjechaniu się przedstawicieli MKS-u do swoich macierzystych zakładów pracy z informacją o zakończeniu strajku.

Mimo iż to Wałbrzych był głównym i największym ośrodkiem „Solidarności” w województwie, ruch solidarnościowy rozwijał się prędko także w mniejszych ośrodkach takich jak m.in. Świdnica, Dzierżoniów, Świebodzice, Nowa Ruda, Kłodzko, Bystrzyca Kłodzka, Głuszyca.

1 września MKS przekształca się w Międzyzakładowy Komitet Założycielski (MKZ) Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych, który 17 września przybrał nazwę Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”. Dotychczasowy przywódca strajku Jerzy Szulc, zostaje przewodniczącym rodzących się struktur związku. 2 września podpisano z władzami PRL porozumienie wałbrzyskie, zawierające 27 punktów, dotyczących m.in. ustanowienia wolnych sobót i niedziel, uregulowania uznania chorób zawodowych, obniżenia wieku emerytalnego czy wolności słowa. Należy podkreślić, że było to trzecie, po Gdańsku i Szczecinie porozumienie w Polsce, torujące jednocześnie drogę czwartemu, zawartemu w Jastrzębiu Zdrój.

## **„Solidarność”**

2 września w Wałbrzychu powstaje także struktura wojewódzka, zrzeszająca 628 MKZ-ów z terenu województwa wałbrzyskiego – Komitet Założycielski Wojewódzkiej Międzyzakładowej Komisji Wolnych Niezależnych Związków Zawodowych. Aktywnym organizatorem Komitetu Założycielskiego i później jego długoletnim doradcą zostaje Jan Lityński. W I LO powstaje Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania. W listopadzie do Wałbrzycha przyjeżdża Przewodniczący Związku Lech Wałęsa. Zjeżdża pod ziemię do górników na kopalni „Wałbrzych”, następnie spotyka się z tłumem zgromadzonym na stadionie KS „Górnik” na Nowym Mieście (dzielnica Wałbrzycha). 2 października ukazuje się pierwszy numer „Biuletynu Informacyjnego” wydawanego przez MKZ NSZZ „S” województwa wałbrzyskiego, którego kontynuatorem od 17 lutego 1981 r. jest „Niezależne Słowo”.



**Msza św. w rocznicę strajku w KWK Thorez w Wałbrzychu, 28 sierpnia 1981 r. Fot. Wojciech Stańczak (AIPN)**



**Idzi Gagatek odsłania tablicę pamiątkową w rocznicę strajku na Szybie Julia KWK Thorez w Wałbrzychu, 28 wtycznia 1981 r.  
Fot. Wojciech Stańczak (AIPN)**

Struktura „NSZZ” Solidarność” na terenie Wałbrzycha krzepnie, nabiera typowo regionalnego i branżowo-zawodowego charakteru. W czerwcu 1981 r. wybrano na przewodniczącego Zarządu Okręgu Jerzego Szulca, powołano Zarząd Regionu, Komisje Rewizyjną oraz delegatów na zjazd krajowy. Struktury wałbrzyskie weszły w skład silnego Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność”.

Podkreślić przy tym należy, że mimo iż to Wałbrzych był głównym i największym ośrodkiem „Solidarności” w ówczesnym województwie wałbrzyskim, ruch solidarnościowy rozwijał się prężnie także w mniejszych ośrodkach takich jak m.in. Świdnica, Dzierżoniów, Świebodzice, Nowa Ruda, Kłodzko, Bystrzyca Kłodzka, Głuszyca. To w tych małych społecznościach konkretne formy i działania przybierało to, co w ideałach „Solidarności” było najważniejsze: tworzenie zrębów społeczeństwa obywatelskiego, aktywizacja społeczna, solidarność społeczna, samorządność lokalna.

**TU**  
**Solidarność**

**WYSTAWA PLENEROWA  
26 MARCA 2021 r.**

AWANTURY CIEPŁA CIEPLOTOWNIA EURAL  
KAPICE KOPON WIELKOPOLSKI KAMIECZKI JONDOLAN  
KOTŁOWNIA KUCZERAŁA LIPSKA OŚWIĄCZENIE OŚWIĄCZENIE  
OSTRÓW NAZIMOWICKA WIEŻYCEK ŻELAZNA LÓRA

**27 MARCA 2021 r.**

RODZ



0490000001



NSZZ  
SOLIDARNOŚĆ



**Wystawa IPN „TU rodziła się Solidarność” prezentowana jest od lipca 2020 r. w większych i mniejszych miejscowościach Polski, związanych z powstaniem w 1980 r. Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego.**

**COFNIJ SIĘ**